

rovnáme-li tento údaj s průměrnou KH chmelů ze žatecké oblasti za stejné období (4,0 %), je zřejmé, že se chmele z obou oblastí nijak výrazně svou pivovarskou vydatností neliší. S výjimkou ročníků 1992 až 1995 se ovšem jedná o údaje získané starší modifikací Wöllmerovy metody. V roce 1995 byla pro tuto oblast zjištěna průměrná konduktometrická hodnota 3,7 % hm. v sušině. Průběh obsahu α -kyselin stanovených jako konduktometrická hodnota a obsahu celkových a měkkých pryskyřic v období let 1982 až 1995 znázorňují grafy 3 a 4. Porovnáním údajů v grafech 1 až 4 zjistíme zajímavou skutečnost, že v průběhu sledovaného období není na první pohled patrný žádný výrazný úbytek obsahu α -kyselin (KH), ani celkových a měkkých pryskyřic ani v žatecké, ani v moravské pěstitelské oblasti.

Kubíček, J.: Dlouhodobý trend vývoje pivovarských vlastností chmelů české provenience. Kvas. prům., 42, 1996, č. 2, s. 41—43.

Jsou uvedeny výsledky analytického sledování průměrného složení pryskyřic u sklizní chmele pro období 1950—1995 v žatecké oblasti a 1982—1995 v moravské oblasti České republiky. Z uvedených výsledků za 45 let je patrný nevelký dlouhodobý pokles obsahu α -kyselin, celkových a měkkých pryskyřic u těchto aromatických chmelů. Není ovšem vyloučena souvislost tohoto poklesu pivovarské hodnoty se změnami používaných analytických metod. Výsledky od počátku 80. let do současnosti naznačují jistou stabilizaci hodnot pryskyřičných frakcí v žatecké a moravské oblasti.

Kubíček J.: Long-term Development Trend of Brewing Properties of Czech Provenience's Hops. Kvas. prům., 42, 1996, No. 2, p. 41—43.

The results of analytical monitoring an average resin composition of hop harvests for the period 1950—1995 in the Žatec region and 1982—1995 in Moravian region of the Czech Republic are summarized. From presented results covering 45 years a slight long-term decline in α -acid, total and soft resin content of aroma hops is evident. Naturally,

the connection of this decline in brewing value with the changes of applied analytical methods cannot be excluded. The results since the beginning of the 1980s until the present time indicate certain stabilization of resin fractions' values in the Žatec and Moravian regions.

Kubíček, J.: Langfristiger Trend der Entwicklung der Brauerei-Eigenschaften bei Hopfen tschechischer Provenienz. Kvas. prům. 42, 1996, Nr. 2, S. 41—43.

Der Artikel enthält die Ergebnisse des Monitorings der durchschnittlichen Härzezusammensetzung der Hopfenernten 1950—1995 in der Saazer Gegend und 1982—1995 in dem mährischen Hopfenanbaugebiet. Aus den erwähnten 45-jährigen Ergebnissen ist bei diesen aromatischen Hopfen eine nicht grosse langfristige Senkung in dem Gehalt der α -Säuren, Gesamt- und Weichharze. Es ist jedoch nicht ausgeschlossen, dass diese Abnahme des Brauwertes mit den Änderungen der angewendeten analytischen Methoden zusammenhängt. Die Ergebnisse seit dem Anfang der 80. Jahre zeugen von einer bestimmten Stabilisierung der Harzfraktionenwerte in der Saazer und mährischen Gebiet.

Кубичек, Я.: Многолетний тренд развития пивоваренных свойств хмелей чешского происхождения. Квас. прум. 42, 1996, № 2, стр. 41—43.

Приводятся результаты аналитического исследования среднего состава смол при урожае хмеля в период 1950—95 гг. в области Жатец и 1982—95 гг. в области Моравии Чешской республики. Из приведенных результатов за 45 лет видится небольшое долговременное понижение α -кислот, суммарных и мягких смол в этих ароматических хмелях. Не исключена однако связь пивоваренной ценности с изменениями применяемых аналитических методов. Результаты от начала 80-ых годов до нашего времени показывают определенную стабилизацию величин фракций смол в областях Жатец и Моравия.

ZÁKON O POTRAVINÁCH, POTRAVNÍ KNIHA

Ing. BEDŘICH ŠKOPEK, CSc., Ministerstvo zemědělství ČR

Klíčová slova: potraviny, zákon, legislativa, připravované změny

Příprava zákona o potravinách byla od samého počátku tvorby (od r. 1988) provázena řadou obtížných překážek. Z počátku to byly vleklé spory o koncepci a strukturu zákona, dále rozpad federace koncem r. 1992 posunul práce téměř o celý rok, následné vleklé spory (trvající již 3 roky)

o koncepci systému dozoru a kompetence kontrolních orgánů, které nebyly prakticky a jednoznačně dořešeny (na úrovni zainteresovaných ministrů a vlády samotné) dodnes. Mezitím byla zrušena bez nezbytné minimální náhrady řada zastaralých předpisů usměrňujících problematiku potravin,

od 1. 1. 1994 zrušeno 3 000 oborových technických norem a od 1. 1. 1995 znezávažněno (až na výjimky) cca 500 ČSN v odvětví zemědělství.

V současné době je tedy oblast potravin legislativně ošetřena jen mizivě, přitom tržní mechanismy, které by zde měly příznivě působit, nejsou zcela rozvinuty.

Tato skutečnost je často zneužívána nepoctivými výrobci i distributory, jak prokazují zjištění kontrolních orgánů. V tomto směru je ochrana spotřebitele ve smyslu rezoluce OSN č. 39/248 nedostatečně zabezpečena.

Naštěstí v oblasti zdravotní nezávadnosti potravin je situace poměrně stabilizována a hygienické požadavky na potraviny vycházejí ze závazných předpisů MZ, přestože i zde je připravována jejich zevrubná novelizace.

V rámci asociační dohody mezi ČR a EU a podle navazujících usnesení vlády ČR má být náš systém právních předpisů harmonizován s předpisy EU, a to v časových etapách, stanovených i pro oblast potravin v tzv. Bílé knize, přitom těchto předpisů (směrnic a nařízení EU) v oblasti potravin je několik set.

Za uvedené situace je proto zcela nezbytné, aby zákon o potravinách, který bude komplexně řešit uvedené problémy v oblasti potravin, byl co nejdříve schválen, a to i za cenu kompromisů mezi zúčastněnými stranami.

Návrh paragrafovaného znění zákona o potravinách byl v polovině ledna 1996 předán do parlamentu.

Předložený návrh zákona vychází z předchozích dohod mezi MZe a MZ v tom smyslu, že ošetřuje potraviny komplexně, tj. z hlediska požadavků na jakost i zdravotní nezávadnost. V této souvislosti zmocňuje MZ k vydání vyhlášky (vyhlášek), kterými stanoví:

- a) požadavky na zdravotní nezávadnost potravin, stanovených potravinových surovin a pochutin, zejména množství a druhy potravních doplňků, látek přídatných, aromatických, kontaminujících, toxikologicky významných a pomocných, reziduí pesticidů a zbytků veterinárních léčiv a biologicky aktivních látek (používaných v živočišné výrobě), jejich čistotu, identifikaci a podmínky jejich použití do potravin, a dále potraviny, popřípadě skupiny potravin, v nichž se mohou tyto látky vyskytovat, a jejich označování na obalech;
- b) mikrobiologické požadavky na potraviny, potravinové suroviny, pomocné a přídatné látky a potravní doplňky, zejména způsob výběru a počet odebíraných vzorků, způsob kontroly a hodnocení;
- c) podmínky, při jejichž splnění je možno provádět ozařování jednotlivých druhů potravin a nejvyšší přípustné dávky ozáření, kterým mohou být jednotlivé druhy potravin vystaveny;

d) podrobnosti o výpočtu a způsobu uvádění výživové (nutriční) hodnoty a označení údajů o možném nepříznivém ovlivnění zdraví, nebo o nevhodnosti k použití určitou skupinou spotřebitelů;

e) hygienické požadavky na prodej potravin a rozsah vybavení prodejny podle sortimentu prodávaných potravin.

Návrh zákona v předkládané verzi byl značně zestručněn oproti celé řadě předchozích verzí na nejpodstatnější problémy, které jsou zahrnuty do následujících ustanovení.

§ 1 — Předmět úpravy

Vztahuje se na veškeré potraviny — rostlinného a živočišného původu a na tabák a tabákové výrobky, stanoví požadavky na tyto výrobky a povinnosti výrobcům a osobám, uvádějícím potraviny do oběhu. Upravuje rovněž dozor nad potravinami.

§ 2 — Základní pojmy — výklad nejdůležitějších použitých termínů

§ 3 — Povinnosti výrobců

Jde o nejdůležitější ustanovení pro výrobce. Kromě povinností dodržovat požadavky stanovené pro jednotlivé komodity v prováděcích předpisech a speciální povinnosti při výrobě z hlediska zachování zdravotní nezávadnosti suroviny a finálního výrobku se nově zavádí povinnost zajistit pravidelnou kontrolu svých výrobků, určit kritické body v technologii výroby (HACCP), kontrolovat je a vést o tom evidenci.

§ 4 — Ozařování potravin — ultrafialovým nebo ionizujícím zářením

Je zakázáno ozařovat suroviny i výrobky určené pro dětskou výživu. V ostatních případech lze ozařovat jen při zachování stanovených podmínek — ve vyhl. MZ.

§ 5 — Balení potravin

Povinnost používat obalů, které chrání potraviny před kontaminací, deformací nebo jiným znehodnocením a které odpovídají hygienickým požadavkům.

§ 6 — Označování potravin

Z hlediska spotřebitele je jedním z nejdůležitějších ustanovení, je plně harmonizováno se směrnicí EU 79/112 a standardy Codex Alimentarius FAO/WHO.

Vzhledem k tomu, že toto ustanovení se bezprostředně dotýká všech výrobců i distributorů a přitom vyžaduje dostatečný časový prostor na technickou přípravu, je dále rozvedeno podrobněji.

Potraviny, které jsou baleny přímo ve výrobě, musí být na obale označeny povinnými údaji:

- obchodním jménem a sídlem nebo bydlištěm výrobce
- názvem druhu výrobku, příp. skupinou výrobku dle třídění obsaženého v komoditní kapitole potravinového kodexu

- obsahem (objemem) balení, příp. počtem kusů v balení
- datem použitelnosti u potravin podléhajících rychlé zkáze
- datem minimální trvanlivosti u ostatních výrobků, kromě těch, které podle potr. kodexu nemusí být těmito daty označeny vůbec (např. alkohol. nápoje s obsahem nad 10 % alk., dále cukr, sůl apod.)
- údaji o způsobu skladování
- údajem o způsobu použití u těch potravin, u nichž by nesprávným použitím došlo k poklesu jakosti
- údajem o konkrétním určení u potravin pro zvláštní výživu
- údaji o složení potraviny podle obsahu surovin a použitých přídatných látek
- označením šarže; u ozářených potravin údajem „ošetřeno ozářením“
- třídou jakosti, údaji o možnosti nepříznivého ovlivnění zdraví lidí a označením země původu, stanoví-li tak prováděcí předpis.

U obalů, které mají největší plochu menší než 10 cm², mohou být označeny **pouze** názvem druhu a datem použitelnosti nebo minim. trvanlivosti.

Pokud bude stanoveno v potravinovém kodexu, příslušná potravina musí být dále označena údajem o nutriční (výživové) hodnotě.

Povinnost označovat údaje v češtině je stanovena již v zákoně o ochraně spotřebitele.

Poněkud zúžený je výčet údajů u potravin zabalovaných mimo výrobu (např. ve velkoobchodě). Zde jsou povinné údaje pouze o obchodním jménu osoby, která potravinu zabalila, názvu potraviny, množství, datu použitelnosti nebo minimální trvanlivosti, případně třídě jakosti (stanoví-li tak potravinový kodex).

Pokud se prodávají potraviny zcela nebalené, povinností prodejce je sdělit na vyžádání spotřebitele veškeré údaje o potravine, uvedené v předchozí části pro balené potraviny.

Používání přívlastků před označením názvu potraviny jako např. „přírodní, pravý, racionální“ apod. lze jen za podmínky, že tento přívlastek je součástí názvu druhu nebo skupiny výrobku obsaženém v potravinovém kodexu, nebo je součástí ochranné známky.

§ 7, 8 — Uvádění potravin do oběhu

Z hlediska ochrany spotřebitele jsou stejně důležité jako § 6. Jednoznačně je zakázáno uvádět do oběhu jiné než zdravotně nezávadné potraviny, klamavě označené, s prošlým datem použitelnosti, neznámého původu a další specifikované případy. Potraviny s prošlým datem minim. trvanlivosti a potraviny použitelné k jinému než původnímu použití lze uvádět do oběhu jen v případě, že jsou zdravotně nezávadné, odděleně umístěné a spotřebitel je o tom jednoznačně informován. Za toto plně odpovídá prodávající.

Potraviny, pro které dosud nebyly stanoveny limity přídatných, aromatických, kontaminujících a dalších látek uvedených v prováděcí vyhlášce MZ, lze uvádět do oběhu jen se souhlasem MZ.

Trvajících povinností je dodržování hygienických požadavků při prodeji potravin a rozsah vybavenosti prodejny stanovený vyhl. MZ podle sortimentu prodáváných potravin a mít k dispozici doklad o původu zboží.

§ 9 — Tabák a tabákové výrobky

Je zakázáno použít při výrobě tabáku jiných surovin než surový nebo upravený tabák, zdravotně závadných aromatických látek, jiných látek a jiný obsah těchto látek než stanoví prováděcí vyhláška MZe.

§ 10 — Přeprava potravin

Lze použít jen takových přepravních prostředků, které jsou způsobilé chránit potraviny před poškozením jejich zdravotní nezávadnosti a jakosti. Zvláštní předpisy (Ministerstva dopravy, SVS, apod.) jsou nedotčeny.

§ 11 — Státní dozor

Tímto nejvíce diskutovaným a rozporným ustanovením jsou stanoveny kontrolní orgány jako dozor nad dodržováním povinností tohoto zákona, a to SVS, ČZPI a HS MZ.

Těmto orgánům je uložena povinnost vzájemně spolupracovat, a zjistí-li některý z nich skutečnosti, na jejichž základě je třeba učinit opatření, jež jsou v pravomoci jiného orgánu, oznámí je tomuto orgánu pro další došetření.

Vlastní úprava kompetencí těchto orgánů je zapracována do návrhů novel zákonů, jimiž byly orgány zřízeny. Návrhy těchto novel jsou přitom součástí zákona o potravinách. Výjimku tvoří pouze působnost orgánů hygienické služby (orgánů ochrany veřejného zdraví), která je zapracována do nového zákona o ochraně veřejného zdraví, a to v neomezovaném rozsahu, který považovalo MZ za potřebný.

Úprava kompetencí je navrhována v podstatě v následujícím rozsahu:

ČZPI — (zákon 63/86 Sb.) kontroluje povinnosti a požadavky na jakost a zdravotní nezávadnost potravin ve sféře oběhu, tj. od expedice až po vlastní prodej, bez omezení. Rovněž bez omezení prověřuje úroveň kontroly finálních výrobků a kontroly kritických bodů, prováděnou samotným výrobcem. Povinnosti výrobce podle § 3 však kontroluje pouze v případech, kdy zjistí závažné závady potraviny ve sféře oběhu, jejichž odstranění vyžaduje došetření ve vlastní výrobě (dosud kontrolovala výrobu bez omezení). Zjistí-li, že potravina je jednoznačně natolik závadná (např. shnilé brambory, mnohonásobně převyšovaný limit kontaminantů apod.), může uložit její likvidaci. V ostatních případech zdravotní závadnosti, předá k rozhodnutí orgánům ochrany veřejného

zdraví, u potravin živočišného původu orgánům veterinární péče.

SVS — (zákon 108/87 Sb. v platném znění) kontroluje veterinárně hygienické požadavky na potraviny živočišného původu a povinnosti výrobců s nimi spojenými bez omezení, v plném rozsahu zákona o potravinách a zákona o veterinární péči.

Pouze kontrola ve sféře prodeje se omezuje jen na tržnice a tržiště. Kontrola obchodní sítě — prodejen, končí v bourárně nebo přípravně obchodní provozovny, tj. před „prodejním pultem“. Vzhledem k tomu, že kompetence dozorových orgánů jsou stále diskutovány v legislativních orgánech, nelze vyloučit, že je parlament upraví, nebo dořeší zcela jinak.

§ 12 — Pokuty

Výše pokut je s konkretizací příslušných ustanovení podle závažnosti rozdělena do 3 kategorií. Za nejméně závažné porušení je stanovena pokuta do 500 tis. Kč, za hrubší do 1 mil. Kč, za nejzávažnější (zdravotní závady) do 3 mil. Kč, při opakovaném porušení do 5 mil. Kč.

Ve zbývajících §§ jsou zahrnuty uvedené novely zákonů kontrolních orgánů a přechodná ustanovení, z nichž nejdůležitější stanoví, že označení potravin uvedených do oběhu před nabytím účinnosti zákona se posuzuje podle stávajících předpisů a nové označení potravin uvedených do oběhu po nabytí účinnosti se vyžaduje až po 6 měsících po tomto nabytí účinnosti.

Podrobnosti ke stanoveným povinnostem v zákoně budou zpracovány do prováděcího předpisu — vyhlášky MZe — s pracovním názvem potravní kniha (potravinový kodex). Rozsah vyhlášky vyplývá ze zmocnění pro MZe, zakotveného v § 13 zákona:

Ministerstvo zemědělství stanoví vyhláškou:

- podrobnosti a způsob provedení označování potravin,
- způsob přípravy a odběru kontrolních vzorků, nejde-li o kontrolu mikrobiologických požadavků a způsob stanovení kritických bodů při kontrole technologie výroby prováděné výrobcem,
- přípustné odchylky od údajů o množství výrobku označeného symbolem „e“,
- druhy potravin určené pro zvláštní výživu a jejich způsob použití,
- druhy potravin podléhající rychlé zkáze, které musí být označeny datem použitelnosti,
- druhy potravin, které nemusí být označeny datem minimální trvanlivosti,
- druhy potravin a tabákových výrobků s členěním na skupiny a podskupiny,
- pro jednotlivé druhy potravin a tabákových výrobků požadavky na jakost,

i) pro některé druhy potravin a tabákových výrobků též:

- teplotní režimy a relativní vlhkost vzduchu při skladování a při zmrazování potravin,
- způsoby skladování a manipulace s potravinami a tabákovými výrobky během jejich uvádění do oběhu,
- zvláštní požadavky na přepravu,
- technologické požadavky,
- označení třídou jakosti,
- způsob balení,

j) seznam látek, které je povoleno používat při výrobě tabákových výrobků, jejich nejvyšší přípustné množství a dále seznam látek, které se při výrobě nesmí používat.

Struktura potravní knihy vychází z části obecné (průřezové) týkající se obecně všech potravinářských komodit. Má 5 kapitol (označování, zásady kontroly a stanovení kritických bodů, zmrazování potravin, požadavky na potraviny pro zvláštní výživu a přípustné tolerance množství (obsahu) označeného symbolem „e“. Komoditní část zahrnuje prakticky celý sortiment potravin ve 41 komoditních kapitolách.

V současné době byly až na několik kapitol prakticky ukončeny odborné přípravné práce (kterých se zúčastnilo mnoho desítek odborníků specialistů ze všech zainteresovaných sfér) a intenzivně pokračují práce na legislativní úpravě do paraграфovaného znění. Potravní kniha by měla nabýt účinnosti stejným dnem jako zákon o potravinách.

Reálný termín účinnosti zákona je
2. polovina roku 1996.

Článek bezprostředně navazuje na přednášku ředitelky odboru potravinářského průmyslu MZe dr. Pivoňkové na semináři Nealko '95

Škopek, B.: Zákon o potravinách, potravní kniha. Kvas. prům., 42, 1996, č. 2, s. 43—47.

Příspěvek informuje o připravovaných změnách v potravinářské legislativě, zejména o tzv. potravní knize, která bude obsahovat definice druhů potravinářských výrobků a tzv. zákona o potravinách zachycujícím povinnosti výrobců, obchodních a kontrolních organizací. Účinnost zákona se očekává nejdříve v polovině roku 1996.

Škopek, B.: The Food Industry Legislation, the Food-Book. Kvas. prům., 42, 1996, No. 2, pp. 43—47.

The article is the information about prepared changes in legislation in the food industry, namely about the food-book with the definitions of kinds of food products and trade and inspection organisations. We expects, that the law will be operative from the second half of the year 1996.

Škopek, B.: Das Lebensmittelgesetz und Lebensmittelbuch der ČR. Kvas. prům., 42, 1996, Nr. 2, S. 43—47.

In dem Beitrag wird über die vorbereiteten Änderungen in der Lebensmittellegislative informiert, insb. über das sog. Lebensmittelbuch, das die Definitionen der Lebensmittelerzeugnisse enthalten wird. In Vorbereitung ist weiter das Lebensmittelgesetz, in dem die Pflichten und Verantwortungsbereiche der Erzeuger, Handels- und Kontrollorganisationen festgesetzt werden. Es kann erwartet werden, dass die neuen Lebensmittelnormen erst nach dem 1. 6. 1996 in Kraft treten werden.

Шкопек, Б.: Закон о пищевых продуктах, книга продовольственных товаров. Квас. прум., 42, 1996, № 2, стр. 43—47.

Статья проводит информацию о подготавливаемых изменениях в законодательстве пищевых продуктов, особенно о т. наз. продовольственной книге, которая будет содержать определения типов пищевых продуктов, и о т. наз. законе о пищевых продуктах, включающем обязанности производителей, торговых и контрольных организаций. Ожидается, что закон вступит в силу не раньше как в половине 1996 года.

Nealkoholické nápoje

NEALKO '95 — a příběh pokračuje

Dr. Jindřich KURZ

Tisková konference

Byl opakován postup osvědčený v r. 1994, tj. uspořádat tiskovou konferenci dvě hodiny před začátkem vlastního semináře, představit novinářům různé výrobky v různých obalech k ochutnávce, seznámit je s rozhodující problematikou vývoje oboru nealko, a to i za cenu předstihového zveřejnění hlavního referátu semináře (prezidenta svazu), věnovat co největší péči odpovědím na dotazy novinářů, které, čím jsou méně profesionální a zdánlivě naivnější, tím mají blíže k spotřebitelským polohám. Odpovídali představitelé Svazu výrobců nealkoholických nápojů v ČR (dále jen Svazu VNN) spolu s vedoucími pracovníky významných tuzemských firem.

S obsahem referátu prezidenta Svazu VNN pana řed. Švehly byl čtenář seznámen v první části zprávy o semináři v č. 1/96, s. 15—16; zde je snad vhodné zmínit se o tom, že v proslovu k novinářům i v odpovědích členů předsednictva na otázky byly patřičně zdůrazněny pohledy, skutečnosti a čísla, svědčící o důrazné snaze tuzemských firem obstát na trhu vůči neustálému tlaku importu, a to hlavně zlepšováním služeb obchodu a jakosti pro spotřebitele, obalové diverzifikace apod. Nebyly zamlčeny ani závažné ekonomické problémy, do nichž se mnohé tuzemské firmy dostaly v procesu urychlené modernizace a zdokonalování obalové techniky, ale i v důsledku nevytížení kapacit. To vede mj. k tomu, že tyto firmy nemohou věnovat na reklamu a marketing částky řádově souměřitelné

s výdaji nadnárodních společností. V této konstelaci byl vysloven a nezůstal zcela osamocený názor, že by naše novinářská obec mohla pomoci firmám tvrdě bojujícím o přežití k alespoň částečnému vyrovnání marketingové nevýhody tím, že bude čtenáře informovat pravdivě o skutečnostech, které svědčí ve prospěch tuzemských podniků, např. o nižších podílech jakostních závad oproti dovozu atd. Tisk může, je-li mu věnována pozornost a dány podklady, spoluvytvářet takový image tuzemského průmyslu, který je schopen ovlivnit spotřebitele v jeho rozhodování.

Dotazy novinářů, jichž se na tiskovou konferenci dostavilo téměř 30, byly zaměřeny převážně na nové obaly, ekologickou přijatelnost obalů, sortiment atd. Pan Polák (Firma FRUJO Tvrdonice) hovořil v temperamentním příspěvku o potížích tuzemských firem, které se snaží kvalitou konkurovat zahraničním dodavatelům surovin pro výrobce nealko.

PROJEV PANA WALTERA BRINKMANNA, PREZIDENTA UNESDA — CISDA

Vážený pane ministře Luxi, vážený pane prezidento Svazu výrobců nealkoholických nápojů v ČR Švehlo, dámy a pánové!

Je pro mne velká radost, že mohu dnes dlít mezi Vámi. Než začnu se svým vlastním projevem, dovoluji mi, abych srdečně poděkoval panu ministru Luxovi za jeho jednoznačná slova o platnosti zásad tržního hospodářství i v oblasti obchodu se